

Nr 1608

av herr Romanus

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:37 med förslag till lagstiftning om åtgärder mot vissa våldsdåd med internationell bakgrund.

Sammanfattning

I motionen föreslås vissa ändringar i regeringens lagförslag, i avsikt att stärka rättssäkerheten vid avvisning eller utvisning enligt lagen och i samband med insättning av särskilda spaningsåtgärder.

Dels föreslås att avvisning eller utvisning endast skall kunna ske om det skäligen kan misstänkas att utlänningen i fråga kommer att delta i verksamhet som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften.

Dels föreslås att särskilda spaningsåtgärder som husrannsakan, kroppsvisitation, telefonavlyssning, brevkontroll m. m. endast skall kunna sättas in om det föreligger skäligen misstanke om att utlänningen i fråga planlägger eller förbereder åtgärd som innebär hot mot allmän ordning och säkerhet.

Dels föreslås att beslut om vilka organisationer som berörs av lagen skall fattas av riksdagen, varigenom det även blir offentligt.

Bakgrund

Den ökanda politiska terrorverksamheten, innefattande flygkapningar, kidnappning, mord och hot om mord, brevbomber etc., är djupt oroande. Sverige bör vidta åtgärder så att inte det förhållandet uppstår, att vårt land blir mer fördelaktigt som operationsbas för politiska terrororganisationer än andra. Vi bör också ta initiativ till och medverka till internationella sanktioner mot länder som erbjuder en fristad för terroristerna.

Åtgärder för att förebygga politisk terrorverksamhet kan komma i konflikt med de garantier för rättssäkerhet och den enskildes integritet som är en omistlig del av det svenska rättssamhället. Den föreliggande propositionen erbjuder flera sådana avvägningsproblem.

Föredragande statsrådet anför i propositionen, s. 17:

Människorna har berättigade krav på trygghet och skydd mot våld. Men vi vill inte köpa oss trygghet genom att offra värden som är en omistlig del av vårt samhällsskick. Sådana grundläggande fri- och rättigheter som åsiktshet, yttrandefrihet och föreningsfrihet utgör hörnstenar i det demokratiska samhället och uppfattas med rätta som okränkbara. Inte ens hotet från den internationella terrorismen får tas till intäkt för att i någon väsentlig omfattning göra avkall på respekten för dessa rättigheter. Det finns med andra ord vissa grundläggande principer som sätter gränser för oss vid valet av medel och metoder i kampen mot

terrorismen.

Det anförda är en bra utgångspunkt för det föreliggande lagförslaget. På ett par viktiga punkter bör lagen ändras i förhållande till propositionen för att bättre leva upp till det ovan angivna målet att slå vakt om rättssamhällets principer.

Principen om individuell ansvarighet

Enligt lagförslaget skall en person kunna avvisas eller utvisas enbart på grund av att han tillhör en organisation som kan befaras utöva terrorverksamhet i vårt land. Ingen hänsyn skall tas till huruvida det är sannolikt att utlänningen i fråga personligen skulle komma att delta i eller medverka till terrorverksamhet. Enligt min mening rimmar det bättre med den princip för personligt ansvar som är grundläggande för svensk rättsuppfattning om lagen justeras på denna punkt.

Jag föreslår alltså att avvisning och utvisning skall kunna ske om det skäligen kan misstänkas att personen i fråga kommer att utöva eller medverka till våld, hot eller tvång i politiskt syfte.

Det är också enligt min mening otillräckligt att det "finns grundad anledning antaga" att utlänningen tillhör eller verkar för sådan organisation som avses i lagen. Kravet på anknytning till organisationen bör skärpas så att endast den som "uppenbarligen" tillhör eller verkar för organisationen skall beröras av lagen.

Vilka organisationer berörs?

Av stor betydelse för lagens tillämpning är givetvis vilka organisationer som befaras utöva terrorverksamhet. Av förarbetena får man närmast intrycket att ett stort antal organisationer är aktuella i sammanhanget. Statsrådet Lidbom har dock förklarat att det i dag endast rör sig om ett mycket litet antal. Av specialmotiveringarna framgår att man har tänkt sig att regeringen skall avgöra vilka organisationer och grupper som berörs. Oklarhet råder om huruvida namnen på organisationerna kommer att offentliggöras.

Enligt min uppfattning är det ett rimligt krav i ett rättssamhälle att man får veta vilka organisationer som man inte bör tillhöra eller stödja om man vill undvika utvisning, telefonavlyssning etc. Jag föreslår att beslut om vilka organisationer och grupper som skall avses fattas av riksdagen eller, när riksdagen ej är samlad, av regeringen. Regeringens beslut i sådana fall bör underställas riksdagen när denna åter samlats. Därmed blir beslut angående organisationerna offentligt.

Särskilda spaningsåtgärder

Enligt propositionen skall utlänning, som enligt lagen skulle ha utvisats, men som kvarstannar i Sverige som politisk flykting, kunna

underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning om detta är av betydelse för att utröna om den organisation han tillhör planlägger eller förbereder åtgärd som utgör hot mot allmän ordning och säkerhet. Om synnerliga skäl föreligger skall även telefonavlyssning och brevkontroll kunna sättas in.

Dessa bestämmelser har kritiserats av riksåklagaren. Han säger:

Enligt förslaget skall vissa tvångsåtgärder kunna tillgripas när det gäller övervakningen och kontrollen av kvarvarande utlännningar. I motsats till nu gällande regler krävs därvid inte att misstanke om brott föreligger. Trots att kommissionen föreslår regler som innebär viss garanti mot missbruk inger den föreslagna lösningen betänkligheter. Rent principiellt kan hävdas att tvångsåtgärder — både reella och personella — inte bör tillgripas annat än mot den som misstänks för brott. Även om det är mycket angeläget att bekämpa politiska terrordåd, framstår dock kommissionens lösning som ett alltför stort avsteg från de principer som hittills präglat vår rättsordning.

För att bättre tillgodose kraven på rättssäkerhet föreslår jag, att de avsedda tvångsåtgärderna endast skall få sättas in om det föreligger skälig misstanke att utlänningen i fråga planlägger eller förbereder åtgärd som utgör hot mot allmän ordning och säkerhet.

För att åstadkomma en relativt restriktiv och enhetlig bedömning föreslår jag att beslut om samtliga dessa tvångsåtgärder fattas av Stockholms tingsrätt, inte bara när det gäller telefonavlyssning och brevkontroll. Möjligheten bör dock finnas, enligt bestämmelserna i 28 kap. rättegångsbalken, att polisman beslutar om t. ex. husrannsakan om dröjsmål med insättande av åtgärderna bedömes farligt.

Det framlagda lagförslaget, med de av mig föreslagna ändringarna, skulle ge ökade möjligheter att förebygga politisk terrorverksamhet. Samtidigt skulle dock viktiga principer för rättssäkerhet och individens integritet bevaras på ett bättre sätt än enligt propositionen.

En ytterligare garanti ligger i att lagen görs ettårig. I den mån lagen behöver förlängas måste en redogörelse för vidtagna åtgärder enligt lagen lämnas till riksdagen och vederbörande riksdagsutskott.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts henställer jag
att riksdagen beslutar

- A. att 1 § lagen om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa
våldsdåd med internationell bakgrund ges följande lydelse:

Utlänning, som ankommer till riket, skall avvisas, om han uppenbarligen tillhör eller verkar för organisation eller grupp, som på grund av vad som är känt om dess verksamhet kan befaras här i riket använda våld, hot eller tvång för politiska syften, och det skäligen kan misstänkas att han kommer att utöva eller medverka till sådant våld, hot eller tvång.

Beslut om att första stycket skall tillämpas beträffande organisation eller grupp fattas av riksdagen eller, då riksdagen ej är samlad, av

Konungen. Har beslut fattats av Konungen, skall detta underställas riksdagen inom 15 dagar efter det riksdagen samlats. Rikspolisstyrelsen upprättar i enlighet med föreskrifter som meddelas av Konungen förteckning över utlänningar som enligt vad i första stycket sägs skall avvisas.

B. att 10 § i lagen om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund ges följande lydelse:

Föreligger skälig misstanke att utlänning, som avses i 9 §, planlägger eller förbereder åtgärd som utgör hot mot allmän ordning och säkerhet, får han underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Av sådan utlänning får också tagas fingeravtryck och fotografi.

Förordnande om åtgärd enligt första stycket meddelas av rätten. I fråga om sådan åtgärd gäller i övrigt bestämmelserna i 28 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

C. att 12 § andra stycket lagen om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund ges följande lydelse:

Fråga om tillstånd som avses i 10 och 11 §§ prövas av Stockholms tingsrätt på yrkande av rikspolisstyrelsen. Rättens avgörande — — (enligt propositionen) — — motsvarande tillämpning.

Stockholm den 15 mars 1973

GABRIEL ROMANUS (fp)